

PSALMUS XVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

- V. v. — 1. *In finem, puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu Saul, et dixit :*
2. Diligam te, Domine, fortitudo mea :
3. Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus :
Deus meus, adjutor meus, et sperabo in eum.
Protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus.
4. Laudans invocabo Dominum : et ab inimicis meis salvus ero.
5. Circumderunt me dolores mortis : et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6. Dolores inferni circumderunt me : præoccupaverunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocavi Dominum, et ad Deum meum clamavi :
Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam : et clamor meus in conspectu ejus introivit in aures ejus.
8. Commota est, et contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt, et commota sunt, quoniam iratus est eis.
9. Ascendit fumus in ira ejus : et ignis a facie ejus exarsit : carbones succensii sunt ab eo.
10. Inclinauit cælos, et descendit : et caligo sub pedibus ejus.
11. Et ascendit super Cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum.
12. Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus : tenebrosa aqua in nubibus aeris.
13. Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis.
14. Et intonuit de cælo Dominus, et Altissimus dedit vocem suam : grando et carbones ignis.
15. Et misit sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.
16. Et apparuerunt fontes aquarum, et revelata sunt fundamenta orbis terrarum :
- V. s. n. — *Victori, servo Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu Saul. Et dixit :*
- Diligam te, Domine, fortitudo mea.
Dominus [Al. *Domine*] petra mea, et robar meum, et salvator meus.
Deus meus, fortis meus, et sperabo in eo : scutum meum, et cornu salutis meæ, susceptor meus.
- Laudatum invocabo Dominum : et ab inimicis meis salvus ero.
- Circumderunt me funes mortis : et torrentes diaboli [al. *Belial*] terruerunt me.
- Funes inferni circumderunt me : prævererunt me laquei mortis.
- In tribulatione mea invocabo [al. *invocavi*] Dominum, et ad Deum meum clamabo.
Exaudiet de templo sancto suo vocem meam : et clamor meus ante faciem ejus veniet in aures ejus.
- Commota est, et contremuit terra : et fundamenta montium concussa sunt, et conquassata sunt, quoniam iratus est eis.
- Ascendit fumus in [al. *de*] furore ejus, et ignis ex ore ejus devorans : carbones accensii sunt ab eo.
- Inclinauit cælos, et descendit : et caligo sub pedibus ejus.
- Et ascendit super Cherub [al. *Cherutin*], et volavit : et volavit super pennas venti.
- Posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus : tenebrosas aquas in nubibus aeris.
- Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis.
- Et intonuit in cælis [al. *de cælo*] Dominus, et Altissimus dedit vocem suam, grandinem et carbones ignis.
- Et misit [al. *emisit*] sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit illos.
- Et apparuerunt effusiones aquarum, et revelata sunt fundamenta orbis : ab increpatione

- Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17. Misit de summo, et accepit me : et assumpsit me de aquis multis.
18. Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.
19. Prævererunt me in die afflictionis meæ : et factus est Dominus protector meus.
20. Et eduxit me in latitudinem : salvum me fecit, quoniam voluit me.
21. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi.
22. Quia custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo.
23. Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo ; et justitias ejus non repuli a me.
24. Et ero immaculatus cum eo ; et observabo me ab iniquitate mea.
25. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.
26. Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris :
27. Et cum electo electus eris, et cum perverso perverseris.
28. Quoniam tu populum humilem salvum facies ; et oculos superbiorum humiliabis.
29. Quoniam tu illuminas lucernam meam : Domine Deus meus, illumina tenebras meas.
30. Quoniam in te eripiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum.
31. Deus meus impolluta via ejus ; eloquia Domini igne examinata : protector est omnium sperantium in se.
32. Quoniam quis Deus præter Dominum ? aut quis Deus præter Deum nostrum ?
33. Deus qui præcinxit me virtute, et posuit immaculatam viam meam.
34. Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, et super excelsa statuens me.
35. Qui docet manus meas ad prælium ; et posuisti ut arcum æreum brachia mea.
36. Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, et dextera tua suscepit me :
Et disciplina tua corripit me in finem : et disciplina tua ipsa me docebit.
- tua, Domine, ab inspiratione spiritus furoris tui.
- Misit de alto, et accepit me, extrahet me de aquis multis.
- Liberavit me de inimico meo potentissimo, et de his qui oderunt me ; quoniam robustiores me erant.
- Prævererunt me in die afflictionis meæ : et factus est Dominus firmamentum meum.
- Et eduxit me in latitudinem : liberavit me, quoniam placui ei.
- Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam ; et secundum munditiam manuum mearum reddidit mihi.
- Quia custodivi vias Domini, et non egi impie a Deo meo.
- Omnia enim judicia ejus in conspectu meo ; et præcepta ejus non amovi a me.
- Et fui immaculatus cum eo, et custodivi me ab iniquitate mea.
- Et restituet [al. *restituit*] mihi Dominus secundum justitiam meam, secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum ejus.
- Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocenter ages :
- Cum electo electus eris, et cum perverso perverseris [al. *perverses*].
- Quia tu populum pauperem salvabis, et oculos excelsos humiliabis.
- Quia tu illuminabis lucernam meam : Domine Deus meus, illustrabis tenebram meam [al. *tenebras meas*].
- In te enim curro accinctus [al. *curram post accinctos*], et in Deo meo transiliam [al. *insiliam*] murum.
- Deus, immaculata via ejus, eloquium Domini examinatum : scutum est omnium sperantium in se.
- Quoniam quis est Deus præter Dominum, et quis fortis præter Deum nostrum ?
- Deus qui [al. *tac. qui*] accingit me fortitudine, et posuit immaculatam viam meam.
- Corquans pedes meos cervis, et super excelsa mea statuens me.
- Docens manus meas ad prælium, et componens quasi arcum æreum brachia mea.
- Dedisti mihi clypeum salutis tuæ [al. *meæ*], et dextera tua confortavit [al. *confirmavit*] me, et mansuetudo tua multiplicavit me.

37. Dilatasti gressus meos subtus me : et non sunt infirmata vestigia mea.

38. Persequar inimicos meos, et comprehendam illos; et non convertar donec deficiant.

39. Confringam illos, nec poterunt stare; cadent subtus pedes meos.

40. Et præcinxisti me virtute ad bellum, et supplantasti insurgentes in me subtus me.

41. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti.

42. Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret; ad Dominum, nec exaudivit eos.

43. Et comminuum eos, ut pulverem ante faciem venti : ut lutum platearum delebo eos.

44. Eripies me de contradictionibus populi : constitues me in caput gentium.

45. Populus, quem non cognovi, servivit mihi: in auditu auris obedivit mihi.

46. Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.

47. Vivit Dominus, et benedictus Deus meus, et exaltetur Deus salutis meæ.

48. Deus, qui das vindictas mihi, et subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49. Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.

50. Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine : et nomini tuo psalmum dicam.

51. Magnificans salutem regis ejus, et faciens misericordiam Christo suo David, et semini ejus usque in sæculum.

Argumentum. — Magnificum eucharisticum, quod Vates orditur celebratione nuptialis, cujus auxilio et ope insigni fuerit liberatus, vers. 1-4. Sua igitur pericula et hostium ingentem vim roctice describit et depingit potius; in figuris amplificat, et pene adhuc inter legendum celum ipsum et terram Dei fulminantibus ictibus conpassari videtur, quas de hostibus reportavit, vers. 5-20. Liberationis rationem ab ipsis pietate ducit, vers. 21-27. Et postea mirum in modum prolatos terminos predicat, vers. 28-46. Tandem læta cum acclamatione Jovam celebrat, quem peculiarem sui curam gerere agnoscit, vers. 47-51. Hinc strophæ 5. Carmen, ut ipsa testatur inscriptio, a Davide tunc, in altissima pace degeret. Hostibus circumquaque devictis, et regno constitutis hanc paucis. Neutrū per omnia est veritate descriptum est. Habet potius utrumque veris quamquam sunt quibus videtur posse dici, tamen rarius dici potest, quam seriosissime utraque scriptura commemoratis generis diversitates in omnibus monumentis scriptis, prisca præsertim, deprehendere, que rarissime ab auctoribus ipsis proficiscuntur. Ac nostri carminis si tertium exstaret exemplar, suæ et hinc suas fere varietates, Græcove fonte in Vulgata versione haud recte expressum fuisse permisit. 50 versiculis carmen constat, qui numeram acceptis gratias agit, perquam apte congruit.

Dilatabis gressum meum [al. *gressus meos*] subtus me, et non deficient tali mei [al. *tac. mei*].

Persequar inimicos meos, et apprehendam et non revertar donec consumam eos.

Cædam eos, et non poterunt surgere; cadent sub pedibus meis.

Et accinxisti me fortitudine ad prælium, incur vabis resistentes mihi sub me.

Inimicorum meorum dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti.

Clamabant, et non erit qui salvet; ad Dominum, et non exaudiet eos.

Delebo [h. *Comminuam*] eos ut pulverem ante faciem venti, ut lutum platearum projiciam eos.

Salvabis me a contradictionibus populi, ponēs me in caput gentium : populus quem ignoravi, serviet mihi.

Auditione auris obaudiet mihi : filii alieni mentientur mihi.

Filii alieni defluent, et contrahentur in angustis suis.

Vivit Dominus, et benedictus Deus [h. *fortis* meus, et exaltabitur [al. *exaltetur*] Deus salutis meæ.

Deus, qui das vindictas mihi, et congregas populos sub me :

Qui servas me ab inimicis meis, et a resistentibus mihi elevas me : a viro iniquo liberabis [al. *libera*] me.

Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine : et nomini tuo cantabo [h. *psallam*] :

Magnificanti salutem regis sui, et facienti misericordiam Christo suo David, et semini ejus usque in æternum [h. *sæculum*].

1. Præcentori, *carmen* servi Jovæ, Davidis, qui locutus est ad Jovam verba cantici hujus, quo tempore eripuerat Jova eum e manu omnium hostium ejus, et *speciatim* e manu Saulis. Et dixit :

2. Diligo te, Jova, robar meum;

3. Jova est rupes mea, et vertex meus, et liberator meus, Deus meus, petra mea, in quam confugio; clypens meus, et cornu salutis meæ, altitudo mea.

4. Laudabilem invoeco Jovam, et ab hostibus meis servatus sum.

5. Circumdederunt me laquei mortis,

et torrentes exitii terruerunt me,

6. Funes orci circumdederunt me, occupaverunt (præverterunt) me laquei mortis :

7. In angustia mea invocavi Jovam, et ad Deum meum vociferatus sum; audivit e palatio suo (cælo) vocem meam, et vociferatio mea coram eo pervenit ad aures ejus.

8. Et commota est terra, et contremuit, et fundamenta montium quassa sunt, et concussa, nam exarserat ei Jovæ ira.

9. Ascendit fumus in nares ejus, et ignis ex ore suo vorat; primæ ardent ex eo.

10. Et inclinavit cælos, et descendit, et caligo nubium sub pedibus ejus.

11. Et vectus est super cherubim, et volavit, et volavit super alis venti.

12. Posuit tenebras latibulum tuum, circa se quasi tigrinum (vel *bermaculum*) suum; item tenebras aquarum (nubes aquosas), caligines nubium.

13. Ex fulgore quæ coram eo nubes ejus processerunt (proruperunt), grando et carbones ignis (fulmina).

14. Et tonuit in cælis Jova, et Altissimus edidit vocem suam, grandinem et primas ignis.

15. Et misit sagittas suas (fulmina), et dispersit eos (hostes); et fulgura multa, et conturbavit eos.

16. Et apparuerunt alvei (gall. *lits*) aquarum, et relecta sunt fundamenta orbis terrarum, ab increpatione tua, Jovi, ab anhælitâ spiritus sancti tui.

17. Extendit manum suam ex alto, et prehendit me, extrahit me ex aquis multis.

18. Liberat me ab hoste meo valido, et ab osoribus meis, nam (alii, *quando*) validiores me erant.

19. Irruerunt in me tempore calamitatis meae,
et exstitit Jova fulcrum mihi.
20. Et eduxit me in latitudinem,
extraxit me qui a me delectatur.
21. Rependit mihi Jova secundum justitiam meam,
secundum puritatem manuum mearum retribuit mihi.
22. Nam servavi vias Jovæ,
nec impie egi (deficiendo) a Deo meo.
23. Etenim omnes leges ejus in conspectu meo,
et statura ejus non removi a me.
24. Et fui integer cum (vel *coram*) eo,
et cavi mihi ab iniquitate mea.
25. Et retribuit Jova mihi secundum justitiam meam,
secundum puritatem manuum mearum *quæ* coram oculis ejus.
26. Cum pio pium (benignum) te exhibes,
cum homine integro integre agis.
27. Cum puro purum te exhibes,
et cum perverso dolose agis.
28. Nam (vel *sane*) tu populum afflictum servas,
oculosque elatos deprimis.
29. Nam tu accendis, (Incere jubes) lucernam meam;
Jova, Deus meus, splendere facit tenebras meas.
30. Nam per te curro in turmas,
et per Deum meum transilio muros.
31. Deus (nominat. absol.), integra (verax) est via ejus;
verbum Jovæ est liquatum;
clypeus est ille omnibus qui in ipso fiduciam ponunt.
32. Nam quisnam est Deus, nisi Jova;
et quis petra, nisi Deus noster?
33. *Ille, inquam*, Deus, qui me accingit robore,
et fecit integram (expeditam) viam meam.
34. Reddit pedes meos sicut *pedes* cervorum,
et super excelsa mea stare me facit.
35. Instituit manus meas ad bellum,
et tendit arcum aeneum brachium meum.
36. Et dedisti mihi clypeum salutis tuæ,
et dextera tua suffulcit me,
et benignitas tua magnum me facit.
37. Latum facis gressum meum sub me,
nec vacillant tali mei.
38. Persequor hostes meos, et assequor eos,
nec reverlor, usque dum consumperim.
39. Percutio eos, nec surgere possunt;
cadunt sub pedes meos.
40. Et accinxisti me robore ad bellum;
curvas insurgentes adversum me sub me.

41. Et hostes meos facis mihi tergum (propr. *cervicem*) *præbentes*;
et osores mei (nominat. abs.), perdo eos.
42. Vociferantur, neque adest salvator;
ad Jovam (vociferantur), neque exaudivit eos.
43. Et comminui eos instar pulveris ante faciem venti;
instar cœni platearum effundo eos.
44. Eripis me a contentionibus populi;
constitais me caput gentium:
populus, quem non cognovi, servit mihi.
45. Ad auditionem auris obediunt mihi;
filii α alieni adulantur (propr. *mentiuntur*) mihi.
46. Filii α alieni emarcent,
et trepidant ex claustris *suis*.
47. Vivus est Jova, et benedictus petra mea,
et exaltatur Deus salutis meæ:
48. Deus *ille* qui dat ultiones mihi,
et subjecit populos sub me;
49. Qui me eripit ex hostibus meis, —
imo præ adversariis meis exaltas me,
ab homine violento liberas me.
50. Ideo celebrabo te inter gentes, Jova,
et nomini tuo psallam:
51. Qui magnificat salutem regis sui,
et facit gratiam uncto suo,
Davidi et semini ejus in perpetuum.

NOTE.

Vers. 1. *Servit Jovæ*, divinorum consiliorum minister, ut Moses et Josue; honoris, non humilitatis causa dictum. — Vers. 2. Non sine vi ab uno tantum hemistichio carmen incipit, quod quidem hemistichium in Samuelis libro integrum abest. *Diligo*. Recte Venema: « Radix *racham*, quæ in origine dicitur *molliter fovit*, v. g. ova, et inde ad uterum, quo foetus molliter fovetur, transit, hinc cum ad *misericordiam*, tum ad *intiman dilectionem* sese flexit, cum foetus intime ab utero comprehendatur, et matris ardentissimum affectum excitet. » — Vers. 3. Ewaldus, *tu, Jovæ, rupes mea*, et sic deinceps, in casu vocat. *Vertex*, inaccessa montium, in quo se receperit David. Alii, *aræ*: minus recte. *Deus meus, petra*, etc. Hengstenberg, *Deus meus est petra. Coram*. Rosemullero placet *keren* hic esse *montis verticem*: conf. Isai. v. 1. — Vers. 4. *Laudabitur*, proprie *laudatum*, i. e. laudandum, gall. *digne objet de louanges*.

Vers. 5. *Laquei*. I Sam. xxii, reperitur *factus*, quod videtur esse lectio genuina. In α *laquei* metaphora sumitur a feris quas laqueo venator cepit, vel a damnatis ad mortis supplicium, vinculisque jam constrictis. *Ecceitii*: ita Ewaldus; Hengstenberg, *iniquitatis*, proprie *iniquitatis* in sensu morali, quod Latini dicunt *nequam*, Galli vero *caurien*. Et Theodoretus: « Torrentes iniquitatis injustos atque frequentes inimicorum impetus appellat. » — Vers. 6. *Laquei*, tendicula, gall. *lacets*. — Vers. 7. *Mea*, proprie *mihi*, in angustiis cum versarer. *Coram eo*, scil. prolata. — Vers. 9. Fumus vehementi flatu e naribus propulsus egregiam iræ et indignationis gravioris sistit imaginem, metaphora ducta ab equis, leonibus alisque generosi spiritus animalibus, quæ rurore concitata, fortiter naribusque dilatatis solent anhelare, concitatoque motu spiritum reciprocare atque fremere. Hinc veteribus *nasus* iræ sedes. *Ardent*, pro *ardentes exeunt*. — Vers. 10. Habitum cœli describit saviente tempestate: demissum videtur, et terræ incumbere. — Vers. 11. *Cherubo*, in singul. Hengstenberg collective sumit pro *Cherubim*. *Volavit*; liber II Sam. habet *apparuit*: perperam. — Vers. 12. *Caliginis*, vel *densitates*; alii, *nubes ætheris*. — Vers. 13. Sensus: A Jovæ prorumque nubes fulmina parturientes. Sensus commodiorem exhibet quod II Sam. legitur, *præ* vel *ex fulgore qui coram eo ardent prima ignis*: vivida imago fulminum perpetuo micantium. Ewaldus, *præ fulgore qui*

coram eo evanescent nubes ejus — grandis et carbones ignis! absol. positum; subaudi cadunt, vel ecce: item in tertio versiculi 14 hemistichio. — Vers. 15. *Multa*, רב adv. tanquam adjectivum appositione coherens cum substant.: ita Maurer. Ewaldus, *ejaculatus est*, a רבב כפ: cf. Gen. xix, 23; alii, *multiplicavit*. — Vers. 16. *Inceperunt*, vi horridae tempestatis excitatae ab irato numine. — Vers. 17. *Prehendent me* jamjam occubiturum. *Aquis*, torrentibus, i. e. calamitatibus, de quibus vers. 5. — Vers. 19. *Irruerunt in me* derelente.

Vers. 21. Altert jam liberationis rationem a sua pietate ductam. — Vers. 23. *Leges et statuta* propria quidem ita differunt, ut illae sint *leges forenses*, haec *caeremoniales*. Pro etenim Hengsenberg veritit, sed. — Vers. 24. *Insuper*, sincero animo. *Mea*, ad quam natura pronus sum, ait Vatablus. Vogel: Ne quid ego mali agerem, ut sit hebraismus, ex breviloquentia Hebraeorum ortus. — Vers. 25. *Coram oculis*, ipsi probe notam. — Vers. 26. *Integre agis*, non frustraris eum spe in te collocata. — Vers. 27. Sensus: Gerit se Jova erga homines pro eorum moribus: benefacit bonis, plectit malos.

Vers. 28. Denno praedicat opem sibi divinitus illatam. Hemistichium alterum *Il Sam.* sonat, *oculos tuos ratos in superbos demittis*. — Vers. 29. Sensus: Te auctore res meae prosperantur. — Vers. 30. *Per te*, tuo auxilio. *Curro*, a rad. רוץ; sed quom hoc verbum alias particularum על vel אל ope jungi solet, alii vertunt *confregi turmas*, a rad. רצץ. — Vers. 31. Ewaldus sic nocit: ... *omnes, Deum*, inquam, *cujus integra*, etc. *Uiquam*, i. e. exploratissima veritatis, ut arguentum igne probatam. — Vers. 32. *Petra*, Dei nomen, ideoque Deus ipse. — Vers. 33. *Il Sam.* *Deus est munimentum meum firmum*. Et *circuit*, vel *coronavit perfectam viam meam*: eodem sensu. — Vers. 34. Et Achilles ab Homero *πῶτα ὄω*; dicitur. *Cervarum*. Animalium vocabulis citra formationis respectum, nunc de meliore, nunc de sequiore sexu uti scriptores sacros, ad Jerem. ii, 24, observat Kimchi; Graeci quoque in quibusdam masculam formam frequentius, in aliis feminam familiaris usurpant. *Excelsa mea*, loca inaccessa in qua recipere me solebam. Alii *arcus* hostium intelligunt. — Vers. 35. *Tendit*, pih. a rad. נחם, *depressit*. Verbum singul. fem. cum nomine plur. fem., ut saepe alias. Alexandrinus legit *nathalthak*. De armis ere factis apud veteres cf. Hesiodum, *Opera et Dies*, 149; Lucretium, *De Rer. Nat.* V, 1282. Arcum aeneum intendere posse, summarum virum signum semper habitum est. Nota est in hanc rem e profanis de Ulyse historia. *Odys.* XXI. — Vers. 36. *Bonignitas*; Ewaldus, *humilitas* passive, quia scilicet ad meum ardentem in te demissit: non male. — Vers. 43. *Effundit*, i. e. everto. *Il Sam.* habet *contundo*, quod praefertur *veretur*. — Vers. 44. *Pugili mei*, ut habetur *Il Sam.* Bella civilia memorat. — Vers. 45. *Ad auditum auris*, simul atque de me audierunt: ita plerique. Grellier, *ad auditum auris* *audierunt mihi*, i. e. *Exauctantur* nos nova. *Ita Job.* xlii, 5, *auditus oris oculorum visioni opponitur: ad auditum auris* (gall. *par oui d'oreille*, *diverum quidem de te, nunc vero conspexit te oculus meus*. — Vers. 46. *Emarcent* praeter metu. Alii, *concidit*, vel *deficiunt*, exhaustis viribus. *Trepidant*, trepidantes exeunt. *Il Sam.* habetur, *accingunt se ad fugiendum*. *arcibus suis*.

Vers. 47. Hodiernis formula haec est fausta acclamantis: *Vivat* *et exaltet*. — Vers. 50. *Et nomen, etc.* Alii, *et nomen tuum canam*. — Vers. 50. *Magnificat*, magnifice *eratur*, beneficiis magnis et multis auget et conservat. *Gratiam facit*, benevolentiam praestat. *In perpetuum*. A. Cf. *Il Sam.* vii, 12. Inde patet hunc psalmum saltem ex parte esse Messianicum.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, pueri Domini David, qui locutus est Domino verba Cantici hujus, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu Saul, et dicit.

Hic titulus indicat Psalmum hunc a Davide compositum fuisse in gratiarum actionem, quando liberatus fuit ab omnibus inimicis suis, et potissimum a Saule, qui nominatim ea de causa exprimitur. Habetur hic idem Psalmus in lib. *Il Regum*, cap. xxi, paucis mutatis. Mutato autem illa, incertum est an ab ipso Davide facta fuerit, an ab Esdra, qui Psalmos collegit. Quia vero David figuram Christi gessit, potest Psalmus hic etiam de Christo recte exponi.

EXPLICATIO PSALMI.

1. *DILIGAM TE, DOMINE, FORTITUDO MEA: DOMINI FIRMAMENTUM MEUM, ET REFUGIUM MEUM, ET LIBERATOR MEUS.*

Diligam te, Domine, id est, merito te diligere

debeo, cum tot beneficiis me tibi *devinxeris*. Exponit deinde beneficia a Deo accepta: ac primum unico verbo, tum pluribus nominibus, postremo rerum gestarum enarratione. Unico verbo exponitur, cum dicit: « Fortitudo mea, » id est *causa*

Alius roboris mei, quo de hostibus omnibus triumphavi. Quod autem uno verbo dixit: « Fortitudo mea, » explicat per partes, dicens: *Firmamentum, refugium, et liberator*, quasi dicat: Merito dixi Deum esse robor meum, quia ipse est firmamentum, refugium, et liberator meus. Cum in tuto sum, ipse aucti est firmamentum; cum in periculo verus, ipse mihi refugium praebet; cum forte in manus hostium incido, ipse me liberat. Itaque omnibus modis ipse mihi fortitudo et robor est. In hebraeo pro voce *diligam*, non est verbum אהב *ahab*, quod simpliciter *amare* significat; sed ראהב *ra'ahab*, quod significat *amare ex intus visceribus*. Pro vocabulo *firmamentum*, est סלע *salleh*, *petra*, id est stabile ac solidum fundamentum. Pro *refugium*, est מצודה *id est arx*, sive munitio, sive munitissima arx, ad quam tuto quis confugere possit. Sed Septuaginta Interpretes metaphoras exponere voluerunt, ideo non petram et arcem, sed firmamentum et refugium dixerunt. In lib. *Il Reg.* cap. xii, deest illud principium: « *tiligam te, Domine, fortitudo mea.* » Incipit ipse Psalmus: « *Domine petra mea,* » etc. Sed pulcherrimum illud principium videtur non ab alio, quam ab ipso Davide fuisse additum.

2. *DEUS MEUS, ADJUTOR MEUS, ET SPERATO IN EUM.*

3. *PROTECTOR MEUS, ET CORNU SALUTIS MEAE, ET SUCEPTOR MEUS.*

In his duobus versiculis, qui in hebraeo continentur cum primo versiculo, ex vehementia affectus in Deum repetit Propheta, et inculcat epitheta benefactoris sui. Respondent autem tria haec: *Adjutor, protector, et cornu salutis*, tribus illis: *Firmamentum, refugium, et liberator*. In hebraeo pro voce *adjutor*, habetur צור *tsuri*, *petra*, sicut pro voce *firmamentum*, erat etiam *petra*, sed alia, et alia voce. Itaque vocat Deum *adjutorem*, quia praebet stabilimentum, ut non cadat, juxta illud *Psalm.* xxxix: « *Statuit supra petram pedes meos.* » Et merito adjungit: « *Sperabo in eo,* » tanquam in firmissimo fundamento. Pro voce *protector*, habetur in hebraeo מגיני *maghinni*, *scutum*, sive *clypeus*; sic pro voce *refugium*, erat *arx*: utrumque enim proleget et defendit. Itaque voluerunt Septuaginta Interpretes explicare metaphoras nominum hebraeorum. *Cornu salutis* est lam in hebraeo, quam in graeco, et significat robor ad salvandum. Metaphora sumpta ab animalibus cornigeris familiaris est Scripturae divinae. *Psalm.* cxxxi: « *Produceam cornu David,* » id est, faciam ut David robustus sit, ac potens instar tauri cornibus armati, non imbecillis, ac debilis more vituli nondum cornua producentis. *Ezech.* xxx, 21: « *In illa die pullulabit cornu domui Israel.* » *Michea* iv, 13: « *Ponam cornu tuum ferreum.* » *Luc.* i, 69: « *Erexit nobis cornu salutis in domo David.* » Dicitur igitur Deus cornu salutis David, et omnibus justis, quia justis robustissimi

sunt contra omnes hostes; sed robor eorum non in viribus propriis, sed in Dei adjutorio et favore consistit: « *Omnia possum, »* dicebat Apostolus, « *in eo qui me confortat,* » dicebat Apostolus, « *in eo qui me confortat,* » Respondet autem cornu salutis *meae* particula illi, et *liberator meus*. Liberat enim Deus pro cornu salutis, id est per salutiferam potentiam suam. Denique illud, et *susceptor meus*, est nomen completens omnia alia, et respondet primo illi nomini: *Fortitudo mea*. Quos enim Deus suscipit, liberat, protegit, confirmat.

4. *LAUDANS INVOCABO DOMINUM: ET AB INIMICIS MEIS SALVUS ERO.*

Est haec quasi conclusio quaedam superiorum verborum, quasi dicit: Ego d'inceps assecutus Deum laudabo pro tot acceptis beneficiis, et magna fiducia in tribunalibus meis, eundem Deum invocabo, et sine dubio a quibuscumque hostibus liberabor. In hebraeo habetur מוהלל *mo-hallal*, quod recte S. Hieronymus veritit: *Laudatum invocabo Dominum*. Sed si puncta mutantur, eadem litterae faciunt *me-hallel*, quod significat *laudans invocabo*, ut verterunt Septuaginta. Sententia semper est eadem, nimirum laudabo, et invocabo, gratias agam pro peccatis, et invocabo pro futuris.

5. *CIRCUMDEDERUNT ME DOLORES MORTIS, ET TORRENTES INIQUITATIS CONTURBAVERUNT ME.*

6. *DOLORES INFERNI CIRCUMDEDERUNT ME: PRAECUPAVERUNT ME LAQUEI MORTIS.*

Incipit Propheta jam enarrare accepta beneficia. Ac primum dicit se quondam fuisse in apertissimo periculo vitae, quod videret Saul eum querebat, ut interficeret. Sed hoc periculum vitae poetice describit variis metaphoris adhibitis: « *Circumdederunt me dolores mortis,* » id est, undique talia pericula me oppresserunt, ut de salute corporali desperarem; et ideo tali dolore, id est morore animi affectus fui, quali afflicti solent, qui mortem sibi imminere vident. « *Et torrentes iniquitatis conturbaverunt me,* » id est, inde periculum, et dolor, de quo dixi, proficisciebantur, quod multitudo iniquorum instar torrentis me invaserant et conturbaverunt, quomodo conturbari solent, qui a torrente aquarum deferuntur et circumvolvuntur. « *Dolores inferni circumdederunt me;* » repetit quod dixerat, « *circumdederunt me dolores mortis.* » Idem enim est hoc loco, dolor mortis, et dolor inferni. Nam quia ante Christi passionem omnes qui moriebantur ad infernum descendeant, quamvis non ad eandem partem inferni, ideo pro eodem accipiebatur, mori, et ad infernum descendere. « *Circumdederunt, inquit, me dolores inferni,* » id est moror animi, qualem patiuntur, quibus imminet discussio ex hoc mundo ad locum mortuorum, qui est infernus. « *Praecupaverunt me laquei mortis;* » repetit quod dixerat: « *Torrentes*

tes iniquitatis conturbaverunt me. » Sicut enim conturbatio ex multitudine iniquorum in eum insurgentium erat causa Davidi dolorum mortis: ita preoccupatio laqueorum mortis erat causa eidem Davidi dolorum inferni. Vocat laqueos mortis insidias iniquorum, quibus petebatur ad mortem. Itaque sensus horum duorum versiculorum est, Davidem occupatum fuisse ingenti dolore ob imminens mortis periculum, tum ex invasione manifesta inimicorum instar torrentis violenter rapientis et involventis, tum ex insidiis eorumdem inimicorum, instar laqueorum incautos capientium. Quod affinet ad verba, pro dolores, in hebreo habetur, *חבלים* *chells*, que vox dolores et funes significare potest. Ideo S. Hieronymus vertit: *Funes mortis, et funes inferni*. At Septuaginta Interpretes verterunt: *Dolores mortis, et dolores inferni*: que lectio posterior clarior est. Pro *torrentes iniquitatis*, in hebreo habetur *נחל נחל* *nachle nahal* quod S. Hieronymus vertit, *torrentes Diaboli*, et Septuaginta Interpretes, *torrentes iniquitatis*. Utrumque recte se habet; nam *Belial* habet litteram sonat, *absque jugo*, et in Scripturis sanctis passim invenitur hæc vox usurpata ad significandos viros iniquos, qui exusserunt jugum legis; vel ipsam iniquitatem, que est contraria legi: et quia iniquorum caput est Diabolus, ideo Diabolus quoque hæc voce significare solent Hebræi.

7. IN TRIBULATIONE MEA INVOCAVI DOMINUM, ET AD DEUM MEUM CLAMAVI.

8. ET EXAUDIVIT DE TEMPO SANCTO SUO VOCEM MEAM: ET CLAMOR MEUS IN CONSPECTU EJUS, INTROIVIT IN AURES EJUS.

Dixerat se in maximo periculo constitutum fuisse; nunc dicit se confugisse per orationem ad Deum, et exauditum. « In tribulatione mea, » id est in illis magnis angustiis, in quas me coniecerat persecutio Saulis, et in aliis similibus nullis. « Invocavi Dominum, » in quo tota mea fiducia posita esse solet. « Et ad Deum meum clamavi. » Repetitio est Davidi familiaris. « Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam, » id est, oratio mea per venit usque ad summum cælum, quod est templum Dei non manufactum, et vere sanctum, quod violari pollicique nulla ratione potest. « Et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus. » Repetitio est, et aliquo modo declaratio superioris versiculi, quasi dicat: « Utamur oratio mea, id est magno affectu prolata, et in conspectu ejus effusa, id est, quam effudit Deum pro oculis habens, » introivit in aures ejus, » id est exaudivit est. In hebreo habentur in futuro omnia verba, *invocabo, clamabo, exaudivit, introivit*. Sed Septuaginta Interpretes recte verterunt in præterito: *invocavi, clamavi, exaudivit, introivit*, quoniam lex hebraicæ grammaticæ id permittit, ut futurum ponatur pro præterito.

9. COMMOTA EST, ET CONTREMUIT TERRA: FUNDAMENTA MONTIUM CONTURBATA SUNT, ET COMMOTA SUNT, QUONIAM IRATUS EST EIS.

Incipit jam describere effectum exauditionis divinæ, qui fuit auxilium de cælo adversus inimicos suos, ex quorum interitu ipse tandem non solum pericula evasit, sed etiam regnum adeptus est. Describit autem iram Dei adversus hostes suos poetico more: sicut enim cum irascitur rex aliquis, et bellum parat, totus ejus regnum turbatur; ita cum irascitur Rex totius mundi, totus mundus turbatur, ac potissimum tria visibilia elementa, terra, aer et aqua. Non significat hoc loco David re ipsa terram, et aerem, et aquam, ita perturbata fuisse, ut verba sonare videntur; sed significat talem esse Dei iram, ut possit continuo tremefacere terram usque ad ima fundamenta; et in aere continuo excitare ventos nubesque tenebrosas, et tonitrua, atque fulgura; denique fontes, et flumina, et maria ita siccare, ut appareant cavernæ terræ, et fontium origine. Incipit ab elemento terræ, ac dicit: « Commota est, contremuit terra, fundamenta montium commota sunt, quoniam iratus est eis, » hoc est, quando Deus irascitur terræ, continuo tota movetur, et contremiscit, non solum in superficie, sed usque ad ima montium fundamenta. Nec solum quando Deus irascitur, sed etiam quando præsentiam suam manifestat in terra, concussio terræ consequitur, quasi tremens et reverens majestatem Creatoris. Sic in resurrectione Christi terre motus factus est magnus; et cum idem Christus moriens infra terram descensus erat, terra mota est. Et David in alio Psalmo: « A facie Domini mota est terra, » *Psalm. cxviii*. In hebreo non habetur, *quoniam iratus est eis, sed quoniam ira et, id est, quoniam iratus est*. Itaque secundum textum hebraicum, terra et montes contremiscunt, non quia Deus ipsis montibus iratus est, sed quoniam absolute iratus est. At Septuaginta vertentes, *quoniam iratus est eis, significare voluerunt iram Dei esse contra terram et terræ montes, ratione hominum, qui in terra habitant; alioqui nulla est ratio cur Deus terræ et montibus irascatur*.

10. ASCENDIT FUMUS IN IRA EJUS, ET IGNIS A FACIE EJUS EXARSIT: CARBONES SUGGENSI SUNT AB EO.

Adhuc pergit explicare operationem Dei in terra, quando vult Deus ostendere in ea præsentiam suam; non enim solum terram tremere facit, sed etiam ardere ac fumare, quod accidisse describitur *Exod. xx, Hebr. xii*, quando Deus in monte Sina legem dedit. « Ascendit, inquit, fumus in ira ejus, » id est, ira Dei excitavit in terra calorem vehementem, unde ingens fumus ascendit. « Et ignis a facie ejus exarsit; » nec solum calorem et fumum, sed etiam incendiarium magnum excitavit. « Carbones succensi sunt ab eo, » id est, ira Dei, sive facies Dei terram respi-

ciens ita fecit eam ardere, ac si fofam in carbonem ardentem convertisset. Alibi etiam dicit: « Qui respicit terram, et facit eam tremere, qui tangit montes, et fumigant, » *Psalm. ciii, 32*.

11. INCLINAVIT CÆLOS, ET DESCENDIT, ET CALIGO SUB PEDIBUS EJUS.

Transit a terra ad aerem: et describit ea quæ sunt in aere, quando Deus iram, vel præsentiam suam demonstrare vult. Dicitur Deus inclinare cælos, quando demittit nebulam, in qua ipse apparet: videtur enim nebula quasi pars cæli; ordinarie autem Deus per nebulam se ostendere solitus est, ut patet ex lib. *Nun. cap. ix; III Reg. viii; Matth. xvii*, et alibi. Ait igitur: « Inclinauit cælos, et descendit, » id est, demissa nebula, per eam se manifestavit; « et caligo sub pedibus ejus, » id est, ita Deus in nebula habitavit, quasi caliginem sub pedibus haberet: sunt omnia metaphorica, ex quibus intelligimus Deum invisibiliter præsentem nobis se facere.

12. ET ASCENDIT SUPER CHERUBIM, ET VOLAVIT, VOLAVIT SUPER PENNAS VENTURUM.

Pergit describere operationem Dei in aere, quando iram suam manifestare hominibus vult. Ponit namque visibiles ante oculos Deum, quasi hominem præmatum, insidentem curru velocissime discurrenti, et ex eo sagittas in hostes suos emittentem. (Curru Dei sunt nubes, juxta illud *Psalm. ciii, 3*: « Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas venturum. » Equi velocissimi sunt venti, qui nubes huc, illicque deferunt. Aurigæ sunt angeli, quos Cherubim vocat. Sagittæ sunt fulgura et fulmina, quæ ex nubibus jaciuntur. Et vere mirabilis est ista descriptio. Nulli enim sunt currus agiliore nubibus, nulli equi velociores ventis, nulli aurigæ peritiores angelis, nulla jacula, que caelestibus fulminibus conferri possint. Et præterea currus isti ex eo loco superiora pugnant, ut ledere possint et lædi non possint: « Ascendit, inquit, super Cherubim, » id est non solum Deus utitur nebula, quasi domo, vel tenitorio, sed etiam utitur nubibus, quasi curribus; et angelis Cherubim, quasi aurigis et ventis, quasi equis. Dicitur autem ascendere super Cherubim, ut intelligamus Deum non regi ab auriga, sed ipsam præsidere aurigæ, et principalem esse, tum ipsius curru, tum aurigæ motorem atque rectorem. Itaque dicitur Deus ascendere super Cherubim, et volare super pennas venturum, quia utitur ministerio angelorum in movendis nubibus, que sunt veluti currus aerei et velocissimi, quippe qui trahuntur a ventis, veluti equis pennigeris, ac per hoc non ambulant, sed volant, et volant celerius omni volucre.

13. ET POSUIT TENEBRAS LATIBULUM SUUM, IN CIRCUITU EJUS TABERNACULUM EJUS: TENEBROSA AQUA IN NUBIBUS AERIS.

Nec putaretur Deus visibiliter in nubibus, tan-

quam in curru eminere, declarat Propheta Deum invisibiliter adesse, et ea de causa tenebrosas nubibus uti, ut eo veluti symbolo invisibilem se esse demonstrat. Est etiam in his verbis elegantissima et poetica metaphora: « Posuit, inquit, tenebras latibulum suum, » id est, lalel Deus in tenebrosis nubibus, quasi in loco abdito, sive effecit ut nubes tenebrosæ pro latibulo sibi deservirent. « In circuitu ejus tabernaculum ejus, » id est, eadem nubes sunt quasi tabernaculum Deo, quo ipse undique tegitur. « Tenebrosa aqua in nubibus aeris, » id est, tabernaculum, de quo dixi, nihil est aliud, nisi nubes tenebrosa, qualis est, cum est disposita proxime, ut in aquam vertatur. Tunc enim est nubes valde densa et aëta, ut non improprie aqua dici possit in nube existens.

14. PRÆ FULGORE IN CONSPECTU EJUS NUBES TRANSIERUNT, GRANDIO ET CARBONES IGNIS.

Declarat quomodo Deus ex nubibus, quasi ex curribus suis armatis pugnet, ac dicit, jubente Deo nubem scindit, et inde prodire grandinem et fulgura, instar arborum ignitorum. Elegantissimi autem dicit: « Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, » quasi scissura nubium procedat a fulgore Dei intus latentis, quasi nubes ferre non possit divinum fulgorem, et ideo in conspectu Dei rumpatur et dissolvatur, atque ex ea parte evanescat et transeat. « Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, » id est, a fulgore Dei præsentis concessæ nubes, in conspectu ejusdem Dei, transierunt disrumpæ et dissolute. « Grandio et carbones ignis, » supple, ex ea scissura processerunt grandines et fulgura. Reipsa hoc accidit tempore Pharaonis, ut habemus in lib. *Exod. cap. ix, 24*: « Et grandio, inquit, et ignis mixta pariter ferebantur. » Similia in bello Josue contra quinque reges, Jos. cap. x; nec non in bello M. Antonii imperatoris contra Germanos, de quo vide Tertullianum in lib. *ad Scapulam*, et in *Apologet. cap. v*.

15. ET INTONUIT DE CÆLO DOMINUS, ET ALTISSIMUS DEDIT VOCEM SUAM, GRANDIO ET CARBONES IGNIS.

Idem repetit aliis verbis: ex nubis dissolutione oritur fragor ignis, qui dicitur tonitruum, cum quo sæpe fulmina conjuncta esse solent. Fragorem illum eleganter vocat Propheta vocem Dei, non solum quia Deus est causa fragoris illius, sed etiam quia tam ingens et tam terrificus est sonus ille, ut soli Deo tribuendus videatur, quasi propria vox ejus. Hinc est illud ipsius Dei ad Job: « Si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas, » *Job. xl, 4*. Illud autem, *grandio et carbones ignis*, in nonnullis græcis textibus non habetur; in hebreo habetur et possit legi, *grandinem et carbones ignis*, ut aliqui legunt; sed noster Interpres recte vertit, *grandio et carbones ignis*, quia sunt omnino eadem voces, que in versiculo superiore,

Itaque oportet hic etiam aliquid subintelligere, ut sensus sit: « Altissimus dedit vocem suam, » ex qua voce processit etiam grando et fulmina, quasi carbonibus igitur.

16. ET MISIT SAGITTAS SUAS, ET DISSIPAVIT EOS; FULGURA MULTIPLICAVIT, ET CONTURBAVIT EOS.

Explicatio est superiorum, ac praesertim illius vocis *carbones ignis*, quasi dicat: Carbones ignis prodierunt ex nubium scissione, quia Deus *misit sagittas suas*, id est fulgura, eaque « multiplicavit, » et eo modo inimicos suos « dissipavit et conturbavit. »

17. ET APPARUERUNT FONTES AQUARUM, ET REVELATA SUNT FUNDAMENTA ORBIS TERRARUM.

Hic jam loquitur de operatione Dei in aquis, quae operatio est mirabilis, et repentina exsiccatio aquarum; qualis facta est in mari Rubro et Jordane flumine, ut habemus *Exod. xiv.* et *Jos. iv.* ex qua exsiccatione patuit profundum maris et fluminum, quod profundum vocat Propheta *fundamentum orbis terrarum*, quia est pars infima totius terre. Pro voce *fontes*, in hebraeo est *אפיקי אפלה*, quod significat *decursus*, seu *torrentes*. S. Hieronymus vertit, *effusiones aquarum*; sed cum sit nomen generale, recte potuerunt Septuaginta Interpretes reddere, *fontes*. Sensus igitur est: « El apparuerunt fontes aquarum, » id est, jussu Dei siccatas aquas apparuit fundum scilicet, sive fluminum, sive etiam maris, et sic « revelata sunt, » et discooperata, « fundamenta, » id est, partes imae « orbis terrarum. »

18. AB INCREPATIONE TUA, DOMINE, AB INSPIRATIONE SPIRITUS IRAE Tuae.

Explicat causam exsiccationis aquarum. Apparuerunt, inquit, fontes, seu decursus aquarum, « ab increpatione tua, Domine, » id est, quia tu, Domine, increpasti aquas, et ille continuo disparuerunt. Quomodo autem increpaverit, explicat, dicens: « Ab inspiratione spiritus irae tuae. » Mirabili metaphora, et plane poetica vocat Prophetam ventum, cujus ministerio siccatae sunt aquae, spiritum irae Dei, et increpationem Dei. Nam vento urente siccatae fuisse aquas maris Rubri a Deo, testatur Scriptura *Exod. xiv.* Itaque quod proprie dici poterit: Tu, Domine, inmisso vento vehementer, siccasti aquas maris, dicit elegantissima metaphora: Tu, Domine, increpasti aquas, quia impediabant transitum populi tui, et spiritu irae tuae sullasti in eas, et illae continuo fugerunt, ut aibi dicit, *Psal. cxii.* 5: « Quid est tibi mare, quod fogisti? » Hunc versiculum cum superiore conjungunt codices hebraici, quia sententia prioris ab hoc posteriore pendit; sed recte Septuaginta Interpretes separaverunt, quia viderunt ex ratione metrica ita esse faciendum; neque enim absurdum est, ut una sententia duobus versibus continetur.

19. MISIT DE SUMMO, ET ACCEPTIT ME, ET ASSUMPSIT ME DE AQUIS MULTIS.

Jam redit ad beneficium Dei enarrandum, id est, ad liberationem suam ab inimicis. Omnia enim quae dicta sunt a versiculo nono, usque ad hunc decimum nonum, pertinent ad declarationem potentiae Dei. Et quia dixerat initio: « Torrentes iniquitatis conturbaverunt me, » et in versiculo praecedente dixerat Deum spiritu suo siccare solitum aquas, et facere ut appareat fundum fluminum et maris, ideo in eadem metaphora persistens dicit: « Misit de summo, et accepit me, » id est, misit manum suam ex alto loco usque in profundum torrentis, et inde accepit me, et sic eduxit me de aquis multis, id est, oppressum tribulationibus mirabiliter liberavit. In hebraeo habentur verba futuri temporis, *mittet de summo, et accipiet me, ישלח ידו ילתי ילקחתי*, sed, ut sepe diximus, non ignorabit Septuaginta Interpretes tempora confundi secundum regulas linguae hebraicae, et unum pro altero sepe poni. Illo certe magis quadrat tempus praeteritum.

20. ERIPUIT ME DE INIMICIS MEIS FORTISSIMIS, ET AB HIS QUI ODERUNT ME: QUONIAM CONFORTATI SUNT SUPER ME.

Quod metaphorice dixerat versu superiore, propriis verbis dicit in hoc versiculo. Illud, *quoniam confortati sunt super me*, debet exponi pro tempus imperfectum, id est, quoniam robustiores me erant, et sic vertit S. Hieronymus; reddidit enim ratio, cur necessarium fuerit auxilium Dei potentius, quia videlicet inimici Davidis ipso Davide fortiores erant. In hebraeo et graeco codice habetur futurum, *eripiet me, ירטי ירטי*; ceterum nostra lectio habetur etiam in antiquis libris, et eam exponunt SS. Hieronymus et Augustinus. Quare verisimile est in graeco *εστρατι μ* fuisse olim in praeterito, Hebraicum autem recte potest accipi pro praeterito.

21. PRAEVENERUNT ME IN DIE AFFLICTIONIS MEAE ET FACTUS EST DOMINUS SPECTATOR MEUS.

Inculcat aliis verbis beneficium Dei. « Praevenerunt me in die afflictionis meae, » id est, nulla iniuria a me lacesit, ipsi primi fuerunt ad nocendum, vel, antequam praecavere possem, me adorti sunt, praeveneruntque incautum: sed Dominus pro me vigilavit, et fecit ut eorum diligentia nihil mihi nocere posset.

22. ET EDUXIT ME IN LATITUDINEM: SALVUM ME FECIT, QUONIAM VOLUIT ME.

Iterum atque iterum repetit liberationem suam, ut ostendat sibi alle in memoria infixum Dei beneficium. « Eduxit me in latitudinem, » id est de angustiis tribulationum liberatum quasi in latum campum eduxit, ut libere jam spatiosi pos-

sim sine metu ullo insidiatorum. « Salvum me fecit, quoniam voluit me, » id est, salvum me fecit a tot imminuentibus periculis, ob id potissimum, quia complacuit ei, id est, ob immensam ejus misericordiam, quia me dilexit. Nam etiamsi paulo post allegabit merita sua, tamen ipsa merita nostra donata Dei sunt; quod sanctus Propheta non ignorabat.

23. ET RETRIBUET MIHI DOMINUS SECUNDUM JUSTITIAM MEAM, ET SECUNDUM PURITATEM MANUUM MEARUM RETRIBUET MIHI.

24. QUIA CUSTODIVI VIAS DOMINI, NEG IMPUGESSI A DEO MEO.

25. QUONIAM OMNIA JUDICIA EJUS IN CONCEPTU MEO, ET JUSTITIAS EJUS NON REPULI A ME.

26. ET ERO IMMACULATUS CUM EO, ET OBSERVAVO ME AB INIQUITATE MEA.

27. ET RETRIBUET MIHI DOMINUS SECUNDUM JUSTITIAM MEAM, ET SECUNDUM PURITATEM MANUUM MEARUM IN CONCEPTU OCULORUM EJUS.

Laudavit Deum de beneficio liberationis ab inimicis. Nunc addit, etiam in futurum se perpetuo liberandum, neque id ex sola misericordia, sed etiam ex justitia futurum, propterea quod juste vixerit, et vivere deinceps in animo habeat. Deus enim justus est, et justos amat, et adjuvat, ac protegit. « Et retribuere mihi, inquit, secundum justitiam meam, » id est, retribuere mihi, ut haec fecit, multa bona, prout justitia mea meretur. « Et secundum puritatem manuum mearum retribuere mihi, » id est, sicut ego justitiam habeo non solum in corde, sed etiam in manibus, id est justus sum interioris et exterioris, justum habeo cor, et justa opera: ita Deus mihi bona retribuere coram se et coram hominibus, interioris exteriorisque custodiet. At praesumptio videtur justitiam suam predicare. Non est praesumptio, quando sincere id agitur, et agnoscitur Deus auctor bonorum nostrorum. Sic etiam merita sua coram Deo pronuntiavit Nehemias II *Esdr. v.* et *Ezechias Isai. xxxviii.* *Esther cap. xiv.* At videtur falsum, quod David hoc loco dicit. Nam cum haec diceret, commiserat adulterium et homicidium. Et praeterea ipse alibi *Psal. xviii.* dixit: « Delicta quis intelligit? ab oculis meis munda me, Domine. » Et alibi *Psal. cxlviii.* « Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. » Aliqui propter hanc objectionem existimant Davidem non loqui de justitia sua absolute, sed de justitia causae, quam habebat cum adversariis. Alii existimant Davidem loqui solum de justitia religionis, id est, quod semper permanserit in vera religione, nec unquam idolis cultum adhibuerit. Sed repugnant his opinionibus verba illa: « Quia custodivi vias Domini; » item: « Omnia judicium ejus in conspectu meo; » item: « Ero immaculatus cum eo, » etc. Dicendum igitur est Da-

videm commemorare justitiam suam, quae in eo sita erat, ut sincero corde Deum coleret, et propositum stabile haberet nunquam prevaricandi legem Domini, et si forte seque ageret, continuo resipisceret, et ex corde reverteretur ad Deum. Illud autem, *delicta quis intelligit?* de peccatis venialibus intelligi potest, quae justitiae non repugnant. Illud vero, *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, intelligitur de justitia qua sine gratia Dei praevieniente haberi credatur. Sic enim nullus coram Deo justificabitur, quia quicumque justus est, gratia Dei justificatus est.

28. CUM SANCTO SANGUIS ERIS, ET CUM VIRO INNOCENTE INNOCENS ERIS.

29. ET CUM ELECTO ELECTUS ERIS, ET CUM PERVERSO PERVERTERIS.

Reddit rationem, cur secundum justitiam suam sibi retribuendum a Deo dixerat, quia nimirum Deus reddit unicuique secundum opera sua. Alloquitur autem ipsum Deum, et ait: « Cum sancto sanguis eris, » id est, cum homine misericorditer et pio, pie ac misericorditer ages, sive pium ac misericordem te praebebis. Nam vox hebraea *חסי חסיד*, pro quo nos habemus *sanctum*, proprie *misericordem* significat. Et pro *sanguis eris*, in hebraeo est verbum unicum conjugationis *חלפהל*, quod proprie significat *misericordem se reddere, vel exhibere*. Itaque non est sensus: si nos erimus sancti, Deum quoque fore sanctum; sed: si nos erimus sancti, Deum nobiscum sancto, id est misericorditer, acturum. Eodem modo intelligenda sunt caetera: « Cum innocente innocens eris, » id est, ei qui nemini nocet, Deus se innocentem praebit, id est non ei nocet, neque noceri ab aliis sinet. « Cum electo electus eris, » id est, cum homine sincero et puro, id enim proprie significat vox hebraea *נבן נבאר*, purum te exhibebis, id est, sincere et candidae ages. « Et cum perverso perverteris, » id est, ei qui non est misericors, misericordiam non praestabis; ei qui nocet, nocebis; qui non sincere agit, sed callide supplantat, eum tu callide, id est sapienter supplantabis. Est autem hic observandum, ubi dictum est: « Cum sancto sanguis eris, cum innocente innocens eris, cum electo electus eris, » eandem vocem Deo tributam fuisse; at ubi dictum est, cum perverso perverteris, in hebraeo non esse eandem vocem. De homine dictum est *חכשח*, quod proprie *perversum* significat. De Deo autem, *חכשח* *חכשח*, quod significat *luctari, et conari in contrarium*. Itaque sensus est: si homo perversus fuerit, Deus non erit in se perversus, vel perversus agens; sed contra perversum hominem luctabitur magno molimine, ut illum plane evertat, et ab omni spe sua cadere faciat.

30. QUONIAM TU POPULUM TUUM SALVAVI FACIES, ET OCULOS SUPERBORUM HUMILIABIS.

Explicat Propheta duos superiores versiculos,

quasi dicat: Cum sancto sanctus eris, et cum innocente innocens, et cum electo electus, « quia populum humile saluum facies, » id est, quia humilitas, que est custos omnium virtutum, tibi gratissima est, et omnibus humilibus das gratiam; cum perverso autem perverteris, quia oculos superbiorum humiliabis, id est, quia superbia, que est regina vitiorum, tibi summo opere displicet: et ideo superbis omnibus resistis, eosque deiecit et humilias. Nominat autem oculos, præter cætera membra, quia in oculis, ac potissimum in supercilii arrogantia cernitur.

31. QUONIAM TU ILLUMINAS LUCEMAM MEAM, DOMINE; DEUS MEUS, ILLUMINA TENEBRAS MEAS.

Quia propheta David videbatur satis magnifice de sua iustitia et puritate locutus, ostendit unde haberit iustitiam et alia dona: et hinc maxime Deum laudat, quod ab illo sit lumen, et fortitudo, et omnia bona. « Quoniam, inquit, tu illuminas lucernam meam, Domine, » id est, a te habeo principium omnis boni, quod est lumen ad discernenda vera bona a falsis, et vera mala a falsis. Primum enim vulnus ex peccato originali nature indicium est ignorantia veri boni: et ideo prima curatio a lumine divino incipit. « Tu, inquit, illuminas lucernam meam, » id est, oculum interiorum cordis mei tu solus illustras. « Deus meus, illumina tenebras meas, » id est, tu Pater luminum, tu lux vera, in quo tenebræ non sunt ulle, sicut haecenus cepisti illuminare interiores oculos cordis mei: ita perge illuminare tenebras meas, id est expellere omnes tenebras meas. Nam sine gratia Dei illustrante, quod attinet ad supernaturalia mysteria, mære tenebræ sunt in corde nostro. Nam « non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis. » in greco habetur *quoniam in excelsis patet, illuminabis tenebras meas; in hebræo, illuminabis tenebras meas. Nostra lectio, illumina tenebras meas, habetur in antiquis libris SS. Hieronymi et Augustini; sensus autem semper est idem.*

32. QUONIAM IN TE ERIPAR A TENTATIONE, ET IN DEO MEO TRANSGREDIAR MURUM.

Particula *quoniam* sepe redundat in oratione hebraica, sicut etiam particula *et*, que sepe ponitur initio versuum, vel etiam librorum. Id ad monendum fuit, ne anxie nimis quaeratur ratio harum particularum. Dixerat Propheta se a Deo habuisse lumen, quod est principium operum bonorum, veraque iustitiae: nunc addit, habuisse fortitudinem et robur ad vitanda mala et faciendam bona, que ex divino lumine cogoverit vitanda, vel faciendam. « In te, inquit, eripiar a tentatione, » id est, fretus auxilio tuo, quo fortis efflor, superabo omnes tentationes, omniaque mala vitabo. « In Deo meo transgrediar murum, » id est, ejusdem Dei confusus auxilio, atque ab eodem accepta fortitudine, omnia poter, quan-

tumvis difficilia, quale esset transcendere altissimum murum. In hebræo pro illis verbis, *eripiar a tentatione*, habetur *נִרְדַּף אֶרְצוֹ אֲרֻס גְּדוּלָּה*, id est *percurram exercitum*, sive (ut S. Hieronymus reddidit) *percurram accinctus*. Videntur Septuaginta interpretes sensum reddidisse, non verba. Nam percurrere exercitum adversariorum, et nullum vulnus accipere, idem est quod eripi a jaculis hostium, que jacula tentationes significant, ad Apostolum interpretatur, cum ait *Ephes. vi. 16*: « In quo possitis omnia lela nequissimi ignea extinguere. » Sic etiam: *Percurram accinctus* inter medios hostes illesus, idem significat quod: *Eripiar a tentatione*, quando maxime opus erit.

33. DEUS MEUS IMPOLLUTA VIA EJUS: ELOQUIA DOMINI IGNE EXAMINATA, PROTECTOR EST OMNIUM SPERANTIUM IN SE.

Reddit rationem, cur a Deo acceperit lumen et vires, et cur in eo tantopere confidat, quia Deus bonus, et verax, protector est omnium in se confidentium, et quia ipse idem est solus verus Deus et verus Dominus, a quo bona ista expectari possunt. « Deus meus impolluta via ejus, » id est, Deus meus, cujus via impolluta est, id est, Deus qui sanctissimus est, et viam impollutam ambulat, id est operatur justissime. « Eloquia Domini igne examinata, » id est promissa Domini certissima et probatissima, tu aurum igne examinatum: iste, inquam, Deus impollutus, et cujus promissio est certissima, « protector est omnium sperantium in se. » Ex hebræo clarior sensus habetur, in quo textu legitur *eloquium* in numero singulari, et pro voce *protector*, est *scutum*. Ex quo apparet, tam Deum, quam ejus eloquium dici scutum confidentium in Deo. Sic enim ad litteram verti posset lectio hebraica, *Deus immaculatus in via sua, eloquium Domini igne examinatum, scutum est omnium sperantium in se*. Sed quia Septuaginta Interpretes posuerunt *eloquia* in numero multitudinis, et pro voce *scutum*, posuerunt *protector*, inde obscurata est sententia, que ex hebræo dilucidanda est.

34. QUONIAM QVIS DEUS PRÆTER DOMINUM? AUT QVIS DEUS PRÆTER DEUM NOSTRUM?

Est altera ratio, tu paulo ante diximus, cur in Deo sit confidendum, et cur ab eo solo lumen et robur expectandum sit, quia ipse solus est verus Deus. In hebræo habetur: *Quis Deus præter Dominum? aut quis petra præter Deum nostrum?* ex quo intelligimus Deum nostrum solum esse verum Deum, et quia solus est verus Deus, solum ipsum esse veram petram, firmam et stabilem, in qua tuto confidere et quiescere possimas; et omnes, qui in re alia confidunt, necesse esse ut decipiantur et confundantur.

35. DEUS QUI PRÆCINXIT ME VIRTUTE, ET POSUIT IMMACULATAM VIAM MEAM.

Declarat nunc in particulari dona a Deo ac-

cepta per que ab hostibus omnibus liberatus ad regnum pervenit. Ac primum dicit se a Deo accepisse robur et innocentiam, que duo rarissime coniunguntur. Viri enim robusti prout sunt in injurias inferendas. David autem vere fortissimus et innocentissimus erat, ut ne hostem quidem suum Saulem occidere vellet, cum facillime posset. « Deus, inquit, præcinxit me virtute, » id est, simul probitatem vite mihi concessit.

36. QUI PERFECTI PEDES MEOS TANQUAM CERVO- RUM, ET SUPER EXCELSA STATUENS ME.

37. QUI DOCEAT MANUS MEAS AD PRÆLIUM, ET POSUITI UT ARCUM JEREM BRACHIA MEA.

Describit in particulari fortitudinem suam de qua dixerat: « Qui præcinxit me virtute, » ac dicit se accepisse a Deo miram celeritatem in pedibus, et miram artem bellandi in manibus, et mirum robur in brachiis. Dicit sibi pedes ad currendum perfectos, quasi cervorum, et super excelsa collocatos, id est, ea celeritate pedum facile montes altissimos conscendisse, quod verificatum est, quando Saulem fugiens, habitabat in altissimis et præruptis montium cacuminibus. Addit se doctas manus ad prælium habuisse, et brachia quasi ærea, in quibus robur et ars militaris significatur. De quibus nemo dubitare potest, qui legerit primum et secundum librum regum. Nam de arte manuum testis esse potest lapis et funda in fronte Goliath infixus; de viribus brachiorum testes sunt ursi et leones, quos sola vi brachiorum David interfecit. In hebræo habetur *נִרְדַּף אֶרְצוֹ*, *conteritur*, ubi nos habemus *posuisti*. Sed Septuaginta Interpretes non legerunt *nachath*, sed *nathath*, quod est *dedisti*, sive *posuisti*. Itaque corrupta videtur casu aliquo lectio hebraica moderna: neque enim dubitari potest, quin Septuaginta Interpretes emendatos codices habuerint, eosque rectissime intellexerint.

38. ET DEDISTI MIHI PROTECTIONEM SALUTIS TUE, ET DEXTERA TUA SUSCEPIT ME.

Declarat nunc innocentiam, de qua dixerat: « Posuisti immaculatam viam meam. » Nam quia dono Dei innocenti David vivebat, ideo illum Deus assidue protegebat, ut nunc dicit: « Dedisti mihi protectionem salutis tue. » Parum enim profuisset celeritas pedum, et robur brachiorum, et ar pugnantium adversum regem et regium intemperatum exercitum, nisi adfuisset protectio salutis Dei, id est protectio divina salvans, et dextera Dei suscipiens et sustentans.

39. ET DISCIPLINA TUA CORREXIT ME IN FINEM, ET DISCIPLINA TUA IPSA ME DOCEBIT.

Hoc etiam pertinet ad innocentiam, sive immaculatam viam Davidis ostendendam. Non solum, inquit, protectio tua mihi adfuit, sed etiam disciplina tua me correxit, id est, eruditio, que ex lege tua habetur, illa me direxit, ne errarem, et

si quando in periculo essem errandi, illa diligenter inspecta et considerata « me correxit, » idque perseveranter usque in finem. Eadem quoque « disciplina » legis tue deinceps « me docebit. » Posset etiam hæc disciplina significare paternam castigationem, qua Deus per aliquas temporarias calamitates Davidem correxit, si quando ob humanam fragilitatem deliquit. In hebræo non habetur hic versiculus, sed loco totius hujus versiculi habentur hæc paucæ verba: *Et mansuetudo tua multiplicavit me*. Fortasse idem est sensus; potest enim sibi exponi lectio hebraica, *mansuetudo tua*, id est lenis et paterna castigatio, *multiplicavit me*, id est, auxilii me scientia. Nam a verbo *רָבַב* *rabab*, quod hic habetur, dicuntur *rabbim*, *magistri et doctores*, quod sunt multum in scientia.

40. DILATASTI GRESSUS MEOS SUBTUS ME, ET NON SUNT INFIRMATA VESTIGIA MEA.

Pergit narrare victorias suas, que sunt omnia beneficia Dei. « Dilatasti, inquit, gressus meos subtus me, » id est, fecisti me magnis passibus progredi; « et non sunt infirmata vestigia mea, » id est, nec propterea fatigatus destiti a cursu. In hebræo habentur hæc in futuro, *dilatabis*, etc.; sed ex more lingue sæpe futurum ponitur pro præterito.

41. PERSEQUAR INIMICOS MEOS, ET COMPREHENDAM ILLOS, ET NON CONVERTAR DONEC DEFICIANT.

42. CONFINGAM ILLOS, NEC POTERUNT STARE: CADENT SUBTUS PEDES MEOS.

Hæc non videtur proprie pertinere ad futurum tempus, sed ad præteritum, ut ex præcedentibus et sequentibus colligitur. Et sicut Septuaginta Interpretes, *dilatabis gressus meos*, verterunt, *dilatasti gressus meos*, ita potuissent reliqua vertere, et ad futuris præterita facere. Sed retinenda est lectio, ut jacet, et subintelligendum verbum *dixi*, ut sensus sit: « Dilatasti gressus meos, et non sunt infirmata vestigia mea, » ideo magna spe concepta dixi apud me: « Persequar inimicos meos. »

43. ET PRÆCINXISTI ME VIRTUTE AD BELLUM, ET SUPPLANTASTI INSURGENTES IN ME SUBTUS ME.

Hinc apparet Prophetam loqui de præterito. Sicut, inquit, dixi: « Persequar inimicos meos, » etc., ita factum est Deo adjuvante. Tu enim, Deus, præcinxisti me virtute, » id est robore ad bellum, et tu « supplantasti, » id est cadere fecisti, « subtus me eos qui in me insurgebant. » Illud, *præcinxisti virtute*, est frequens in Scriptura. « Accinctus potentia, qui conturbas profundum maris, » *Psalm. lxxiv.* « Inducere fortitudinem brachium Domini, » *Isai. li.* « Indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se, » *Psalm. lxxii.* « Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto, » *Luce. xxiv.* Significat autem præcipua arma non consistere in gladio et lorica, sed in viribus et robore; et ideo non est auctor victoriæ, qui militem in-

dunt gladio et lorica, sed qui viribus et robore illum induit.

44. ET INIMICOS MEOS DEDISTI MIHI DORSUM, ET ORIENTES ME DISPENDISTI.

Idem repetit aliis et aliis verbis, ut magis declaret et laudet beneficium Dei. Sensus versiculi perspicuus est; significat enim a Deo factum esse, ut inimici David fugerent, et eo modo dorsum ferendum p. haberent. Sed verba duriuscule sonant. S. Hieronymus vertit, et *inimicorum meorum dedisti mihi dorsum.*

45. CLAMABERUNT, NEG ERAT QUI SALVOS FACERET, AD DOMINUM: NEG EXAUDIUIT EOS.

Reddit aliam causam victoriæ: quia non solum Deus exaudiebat orationes ejus, sed non exaudiebat orationes adversariorum ipsius, quamvis ipsi quoque Dominum invocarent.

46. ET COMMUNAVI EOS, UT PULVEREM ANTE FACIEM VENTI, ET LUTUM PLATEARUM DELEDO EOS.

Videtur de reliquis inimicorum suorum loqui, quasi dicat: Jam victoriam de inimicis meis retuli; sed si que forte reliquæ supersunt, comminam eas in minutissima frusta, et projiciam, ut projici solet pulvis a vento, et auferam eos de terra, ut sicari solet lutum platearum flante vento vehementi.

47. ERIPIES ME DE CONTRADICTIONIBUS POPULI, CONSTITUES ME IN CAPUT GENTIUM.

Jam hoc factum erat; nam antequam hunc Psalmum David componeret, liberatus fuerat a variis populi contradictionibus et defectionibus, et constitutus erat in caput gentium, id est, in regni solum elevatus. Itaque vel exponenda sunt verba futuri temporis, pro verbis temporis præteriti, quod est usitatum in lingua hebraica; vel certe significatur continuatio beneficii. Quasi Propheta dicat: in posterum, quod haec fecisti, «eripies me a rebellionibus, et constitues in solio meo, si forte deieci ab eo contingat.»

48. POPULUS QUEM NON COGNOVI, SERVIVIT MIHI: IN AUDITU AURIS OBEDEVIT MIHI.

49. FILII ALIENI MENTITI SUNT MIHI, FILII ALIENI INVETERATI SUNT, ET CLAUDICAVERUNT A SEMITIS SUIS.

Non sine causa postulat se eripi a contradictionibus populi sui, quia majorem fidem et obedientiam expertus erat in quibusdam Gentilibus, quam in filiis populi Israel. Quæ est etiam prophetia manifesta de Christo, cui Gentiles adhaeserunt, et a quo Hebraei defecerunt. «Populus quem non cognovi,» id est Gabaonite, Gethæi et alii, quos non cognovi pro fratribus, cum essent Gentiles, servivit mihi; «in auditu auris obediavit mihi,» id est, promptissime mox audito im-

perio obediaverunt. «Fili autem alieni,» id est filii adulterini quoad mores, «mentiti sunt mihi,» id est, deceperunt me, ficto corde servierunt. «Inveterati sunt,» id est, deflexerunt a me tanquam folla arenita: id enim significat vox hebraica; et claudicaverunt a semitis, id est, non recte et fideliter mecum inceserunt. Hæc significant rebelliones sub Absalone, sub filio Bochri, et alias. In hebræo, pro *claudicaverunt a semitis suis*, habetur, *contrahentur in angustiis suis*, ut vertit S. Hieronymus; vel, *expavescent a carceribus suis*, ut vertit Pagninus. Sed sciendum est vocem יקרתי *achregu* non haberi nisi in hoc Psalmo; ideo si licuit Pagnino vertere, *expavescent*, et S. Hieronymo, *contrahentur*, multo magis licuit Septuaginta Interpretibus vertere *claudicaverunt*. Imo mirum est cur posteriores ausi sint recedere a versione antiquissimorum Interpretum in ea voce, quæ non habetur alibi in Scripturis, presertim cum interpretatio Septuaginta maxime cohereat cum reliquis partibus hujus versiculi. Porro altera vox כסתרתי *misgerotha* significat proprie *locum angustum*, vel *clausum*, a verbo כסר *sagar*, quod est *claudere*; et propterea S. Hieronymus vertit, *angustias*, Pagninus *carceres*, et Septuaginta *semitas*: nam semitæ sunt viæ angustæ. Itaque sensus est, filios adulterinos, qui ficto corde servierunt, claudicare a semitis, id est, declinare a semitis, per quas recto pede ambulandum fuisset.

50. VIVIT DOMINUS, ET BENEDICTUS DEUS MEUS, ET EXALTETUR DEUS SALUTIS MEÆ.

Concludit Psalmum laudans Deum. «Vivit Dominus,» id est, tunc apparuit Dominum vivere, et sicut vivit, ita semper vivat, et «exaltetur Deus» auctor «salutis meæ.»

51. DEUS QUI DAS VINDICTAS MIHI, ET SUBDIS POPULOS SUB ME, LIBERATOR MEUS DE INIMICIS MEIS IRACUNDIS.

Exaltetur, inquit, Deus, qui vindicavit injurias mihi factas, et subiecit mihi populos, qui rebelaverunt, et liberavit me de insidiis et impetu inimicorum furentium, quales fuerunt Saul et Absalon. Pro voce *iracundi*, habetur in hebræo, *nas of*, quam moderni vertunt *et*, vel *etiam*. Sed cum ea vox sæpe significet *nasum*, et nasus in Scriptura passim ponatur pro *iracundia*, quæ ex nasi imulatione cognoscitur, recte Septuaginta Interpretes verterunt, *iracundi*; idem est enim phrasi hebraica, *ab inimicis meis nasi*, id est *iracundia*, et *ab inimicis iracundis*.

52. ET AB INSURGENTIBUS IN ME EXALTABIS ME; A VIRO INIQUITO ERIPIES ME.

Precaur sibi conservationem divinarum beneficiorum, nimirum exaltari ab insurgentibus in se, ut frustra nitantur, cum pertingerent tam alte non possint, et liberari ab omni homine iniquo. Particula *et* in principio versiculi potuisset

omitti; nam in hebræo et græco non habetur, nec eam habet S. Augustinus. Videtur in nostro textu hæsisse ex altera interpretatione vocis *of*, quæ *nasum* significat, et etiam particulam *et*; et fortasse erat in margine: sed nihil officit sensui.

53. PROPTEREA CONFITEBOR TIBI IN NATIONIBUS, DOMINE, ET NOMINI TUO PSALMUM DICAM.

Hæc de causa, inquit, «confitebor,» id est, laudabo confitens beneficia tua, idque non clam, sed palam, et coram multitudine populi, ut omnes discant confidere in Domino.

PSALMUS XIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. In finem, Psalmus David.

2. Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3. Dies diei eruciat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

4. Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

5. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.

6. In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo:

Exultavit ut gigas ad currendam viam.

7. A summo cælo egressio ejus:

Et occursum ejus usque ad summum ejus: nec est qui se abscondat a calore ejus.

8. Lex Domini immaculata convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulo.

9. Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10. Timor Domini sanctus, permanens in sæculo sæculi: judicia Domini vera, justificata in semetipsis.

11. Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum.

12. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me:

14. Et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, et emundabor a delicto maximo.

54. MAGNIFICANS SALUTES REGIS EJUS, ET FACIENS MISERICORDIAM CHRISTO SUO DAVID, ET SEMINI EJUS USQUE IN SÆCULUM.

Hæc conclusio per se manet, et sensus est: sit Dominus «magnificans salutem regis sui,» id est, augeat et multiplicet salutem corporis et animæ, et omnium rerum regis, quem ipse Deus sibi legit; et faciat perpetuam misericordiam Davidi, quem ungi jussit in regem, et omnibus successoribus ejus usque in æternum. Quæ precatio impleta est in Christo Jesu Domino nostro, qui regnat et regnabit in omnem æternitatem. Amen.

V. s. h. — Victori Canticum [h. Psalmus] David.

Cæli enarrant gloriam Dei, et opus manuum ejus annuntiat firmamentum.

Dies diei eruciat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

Non est sermo, et non sunt verba, quibus non audiantur voces eorum.

In universam terram exivit sonus eorum, et in fines orbis verba eorum.

Soli posuit tabernaculum in eis.

Et ipse quasi sponsus procedens [al. *procedens*] de thalamo suo: exultavit ut fortis ad currendam viam [h. *semitam*].

A summitate cæli egressio ejus; et cursus [al. *recursus*] ejus usque ad summitatem illius: nec est qui se abscondat a calore ejus.

Lex Domini immaculata, convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulo [al. *parvulis*].

Præcepta Domini recta, lætificantia cor; mandatum Domini lucidum, illuminans oculos.

Timor Domini mundus, perseverans in sæcula [h. *æternum*]; judicia Domini vera, justificata in semetipsis.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum [h. *obryzum*], et dulciora super mel et favum redundantem.

Unde et servus tuus docebit ea, in custodiendis eis fructus multus.

Errores quis intelligit? ab occultis munda me.

A superbis quoque libera servum tuum.

Si non fuerint dominati mei, tunc immaculatus ero, et mundabor a delicto maximo.

15. Et erunt ut complaceant eloquia oris mei, Sint placentes sermones oris mei, et meditatio
et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. cordis mei in conspectu tuo;
Domine, adjutor meus, et redemptor meus. Domine, fortitudo mea, et redemptor meus.

Argumentum. — Est duarum stropharum Psalmus, quarum una canit admirandam Dei qualis in colorum opificio sese exserit magnitudinem, vers. 2-7; altera legis divina laudat præstantiam, vers. 8-15. Rosenmüllerus et Ewaldus hunc Psalmum ex duobus diversis carminibus, aut certe diversorum carminum particulis, casu vel consilio conflatum existimant, tum ob salubrem ab una ad alteram partem transitum, tum quod prioris partis oratio sublimior est oratione posterioris partis atque ad viviores alligata rhythmos. Sed recte Maurer: « Haud rari sunt apud lyricos vates subitanei ab uno ad alterum argumentum transiunt; ad orationem autem quod attinet, ea in utraque parte apta est ad argumentum. Nam cæli contemplationem granditas decet veriorum numerorumque vigor, de lege meditationem oratio paeta atque placida. » Adde, carminis unitatem in eo posse deprehendi, quod Dei sapientia et magnitudo tum ex miro cæli opificio, tum ex legum divinarum præcellentia æque demonstratur. Cæterum conf. *Psalm. viii*, et *II Sam. vii*.

1. Prætorum, carmen Davidis.
2. Cæli enarrant gloriam Dei,
et firmamentum prædicat opus manuum ejus.
3. Dies diei nuntiat dictum,
et nox nocti indicat scientiam.
4. Non est dictum, neque sunt verba,
quorum non audiat vox.
5. In universam terram pervadit sonus eorum,
et in fines orbis verba eorum:
in quibus soli posuit tabernaculum.
6. Estque ille instar sponsi, qui procedit e thalamo suo *nuptiali*,
gestit, herois instar, viam suam currere.
7. Ab extremo colorum est egressus (ortus) ejus,
et circuitus ejus ad extremum illorum;
interea nihil est quod lateat æstum ejus.
8. Lex Jovæ est perfecta, reducens animam;
præceptum Jovæ est fidum, sapientem efficiens imperitum.
9. Mandata Jovæ sunt recta, lætificantia cor;
justum Jovæ est purum, illustrans oculos.
10. Timor Jovæ est sincerus, perstans in perpetuum;
statuta Jovæ sunt veritas, justa sunt ad unum omnia.
11. Illa auro pretiosiora gemmarumque copia,
et dulciora melle ac distillatione favorum.
12. Etiam servus tuus iis illuminatur;
in observatione eorum est merces magna.
13. Errores quis intelligit?
de oculis purifica me.
14. Etiam a protervis serva servum tuum, ne dominentur in me;
tunc integer ero, et purus a delicto magno.
15. Sint tibi grata verba oris mei,
et meditatio cordis mei coram te *sit* (accepta),
Jovæ, petra mea et redemptor meus.

NOTE.

Vers. 2. *Cæli*, in orientalibus plagis præsertim. Cf. *Niebuhr's Leben*, von B. C. Niebuhr in *Klein. Schrift.* tom. I, p. 78. — Vers. 3. *Orationem*, verba laudis divine. *Scientiam*, puta divinas laudes. — Vers. 4. Sensus: Quæ dies noctesque sine intermissione nuntiant, tam clara sunt, ut ab omnibus percipi possint atque intelligi. Cf. illud Ciceronis: « Quis est tam veors, qui cum susceperit in cælum, deos esse non sentiat; et ea quæ tanta mente fiunt, ut vix quisquam arte ulla ordinem rerum ac vicissitudinem persequi posset, casu fieri putet? » Hengstenberg cum multis, non est quidem sermo, nec sunt verba voce expressa, sine auditione est vox eorum, ut et illius Poeta superiorem prosopopæiam: quod friget omnino, nexumque interrumpit. *Vulgatus*: In omni quavis lingua sine interprete et colorum conspectu percipitur Dei gloria. Vers. 5. *Sonus*, proprie tensio vocis, אָקוּט, *strinxit*, ut *træce* a *træce*: ita Ewaldus. Alii, eod. sensu, propr. *chorda*, metonym. pro *sonus* chorda tensa expressus. Male Gesenius legi vult אָקוּט; male et Hengstenberg veritit *funiculus*, seu terrarum extensio, in quibus laudes Dei enuntiat. *In quibus*, puta cælis. Minus recte Maurer cum quibusdam: *In quibus*, scil. fratribus, Deus soli posuit nocturnum domicilium, quod respere ingreditur. *Vulg.* versionem ita explicat, tantam soli inesse majestatem, ut videatur in eo Deus assummet constituisse habitaculum, et quasi tabernaculum imperatorum, unde omnia gubernat. Sed longe commodior prodit sensus ex eo quod nos in eod. hebreis legimus. — Vers. 6. Rosenmüllerus: « Quemadmodum splendidissimis ornatu vestibus amici progredientem e cubili sponsum hilares et gratulabundi excipiunt (*Joh. iii*, 29), et nuptiarum festum incipitur: sic ex oriente sole, et mane os aureum orbi proferente, omnes lætantur, universi orbis facies miram in modum recreatur et velut innovatur. Videtur autem vere pulchrior et clarior quodammodo sol in ortu, seu quod ex intervallo noctis juvenius aspiciatur; seu quod caligo illa noctis, cum solis radiis dispellitur, ex ipsa lucis orientis comparatione decorem illi adijcere videatur. Sed fortasse sponso prodeunt eam ob causam Poeta comparat solem orientem, quia inter cætera ornamenta *corona* sponsi utebantur, ut colligere licet ex *Cant. iii*, 11. » — Vers. 7. Quanta sit solis via, nunc declarat. *Circuitus* hic videtur esse *decursus*. *Nihil est quod*; alii, *nullus est qui*. — Vers. 8. *Perfecta*, suis omnibus absoluta numeris, cui nihil addi, nihil demi potest, vel *ἀκρωτε*, vitiorem carens. *Reducens*, in corpus, seu ad vitam, vigorem aut lætitiã, i. e. recreans. *Præceptum*, propr. *testimonium*, adversus peccatum, ait Hengstenberg. *Fidum*, verax. — Vers. 9. *Recta*, *grata*, nihil habent fallax aut anceps. *Purum*, clarum, dilucidum, nulla macula fuscatur. *Oculos*, tristitia caligantes. — Vers. 10. *Timor Jovæ*, i. e. per metonymiam religio ea, quæ Jovam colendum et præcepta ejus observanda jubet. *Sincerus*, omnis labis expers. — Vers. 11. *Gemmarum*: ita Veteres. Hodierni non pauci vertunt, *aureum purum*, ἀκρωτε. — Vers. 12. Suo ipsius testimonio vim legis declarat vates, et de se loquitur in tertia persona, per apostrophen sermonem ad Deum convertens. *Illuminatur*, i. e. quidquid habeo prudentiæ, id totum habeo a lege tua. *Vulgatus* post Alexandr. *custodit*: hebraum verbum significatione *cavendi* sibi accepisse videtur, qua Chaldaeis in *ithphal* usurpatur. — Vers. 13. Sensus: Ego pro virili, et quantum possum, tua lege edoctus atque illustratus, mihi ipse caveo; sed vereor tamen ne forte in errorem aliquem imprudens ac nesciens incarram. *quis enim errores*, i. e. delicta per imprudentiam commissa, intelligit? *De oculis delictis*, quæ me ipsum latent. — Vers. 14. *Protervis*, contemptoribus doctrinæ tuæ. Ita plerique. Rosenmüllerus *zedim* sensu neutro accipit, ut vim substantivi obtineat, oppositamque sit erratis, quæ nos ipsos latent. Erunt igitur *zedim* peccata *proæretica*, i. e. scienter commissa. Non male Alexandrinus *mizarim* videtur legisse, verititque *alienis*, quo *homines* vel *dii* indicantur. — Vers. 15. *Verba*, puta preces proxime vers. 13 et 14 antecedentes. Alii sensu magis absoluto: Dicta cogitataque mea tibi semper grata sint. Alii pro *sint* vertunt *erunt*. « Quod autem *vindex* vel *redemptor* meus addidit, videtur ad id respexisse, quod sola ejus bonitate a peccatis eorumque pœnis liberari se posse sentiret. » Ita Rosenmüllerus.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, Psalmus David.

Titulus nihil habet novi. Argumentum Psalmi est laudatio divinae legis. Comparat Prophetam legem divinarum celestium corporum, quo nihil videtur esse in rebus corporalibus pulchrius, utilius, potentius. Potest idem Psalmus exponi de Christo et Apostolis, ut S. Augustinus facit.

EXPLANATIO PSALMI.

1. CAELI ENARRANT GLORIAM DEI, ET OPERA MANUUM EJUS ANNUNTIAT FIRMAMENTUM.

Comparaturus legem cum caelo, atque inde eam mirifice celebraturus, dicit tantam esse majestatem caeli, ut inde maxime eluceat gloria Dei, qui caelum fecit. « Caeli enarrant gloriam Dei, » id est, prae caeteris operibus Dei, quae omnia artificem laudant, caeli sunt, qui sua magnitudine et pulchritudine gloriam Dei manifestant faciunt. « Et opera manuum ejus annuntiat firmamentum, » idem repetit aliis verbis; idem enim hoc loco significant caeli et firmamentum, videlicet totum illud celeste corpus in quo sunt stellae, et ipse etiam sol et luna. Nam in 1. cap. Gen.: « Deus vocavit firmamentum caelum, » et in eo posuit solem, lunam et stellas. Nihil autem refert, sive caelum, sive caelos dicamus. Nam apud Hebraeos nomen est habens formam numeri multitudinis. Sed Interpretes modo vertunt *caelum*, in numero singulari, modo *caelos*, in numero multitudinis. Firmamentum igitur, in quo, secundum modum loquendi Scripturae sanctae, sunt omnia caelestia lumina, « annuntiat, » et demonstrat hominibus « opera manuum Dei, » id est, primaria et nobilissima opera manuum Dei, ex quibus ingens colligitur gloria Conditoris.

2. DIES DIEI ERUCTAT VERBUM, ET NOX NOCTI INDICAT SCIENTIAM.

Admirabilis plane est praedictio, qua caeli enarrant gloriam Dei. Id quod ostenditur tribus modis. Primo, quia sine intermissione caelum praedicat; secundo, quia praedicat verbis omnium idiomatum; tertio, quia praedicat toti orbi terrarum. In hoc versiculo declaratur praedictio sine intermissione; et interdu concipitur pulchritudo solis, et noctis, cum caelum praedicat per dies et noctes, cum interdu concipitur pulchritudo stellarum, et quia dies ac noctes non permanent, sed labuntur, ac sibi invicem succedunt, ideo poetico artificio fingit Prophetam, unum diem, peracto cursu et praedica-

tione sua, tradere diei sequenti verbum praedicationis, et noctem quoque peracto cursu, et quasi hymno cantato, tradere nocti sequenti minus canendi. « Dies, inquit, diei eructat verbum, » id est, dies cum finitur, tradit alteri diei verbum laudis divinae. « Et nox nocti indicat scientiam, » id est, et nox similiter cum finitur, « indicat, » id est, annuntiat nocti succedenti scientiam laudandi Deum, atque ita jugiter, et sine ulla intermissione dies et noctes quasi choreas ducunt, et Deum laudibus celebrant.

3. NON SUNT LOQUELE, NEQUE SERMONES, QUORUM NON AUDIANTUR VOICES EORUM.

Hic jam demonstrat Prophetam praedicationem caelorum fieri omnibus linguis, id est, intelligi ab omnibus nationibus, ac si caeli omnium nationum linguis loquerentur, quia videlicet omnes vident pulchritudinem et praestantiam caeli, et inde venire possunt in cognitionem pulchritudinis et excellentiae Conditoris. « Non sunt loquele, neque sermones, » id est, nulla sunt idioma, quorum idiomatum non audiantur « voces eorum, » id est, caelorum, id est, quae idioma non exprimentur vocibus caelorum.

4. IN OMNEM TERRAM EXIIT SONUS EORUM, ET IN FINES ORBIS TERRAE VERRA EORUM.

Explicatur tertia laus eloquentiae caelorum, quod non solum sine intermissione, et omnibus linguis, sed etiam in universa terra audiantur caeli enarrantes gloriam Dei. Per *sonum* non intelligitur concentus aliquis corporalis, qualem in caelis philosophi aliqui posuerunt; sed praedictio illa gloriae, quae oritur ex pulchritudine caeli considerata ab hominibus. Idem quoque est, *in omnem terram*, et *in fines orbis terrarum*; sapientissime enim Prophetam rem eandem bis repetit. In hebraeo legitur, pro *sonus eorum*, *kavam*, quod significat *linea*, sive *regula eorum*. At videtur Septuaginta legisse, non *קוים kavam*, sed *קוים kolan*, unica littera addita, quod est, *sonus eorum*. Nam si legisset *kavam*, nunquam vertissent *φθγγος αἰθρας*, id

est, *sonus eorum*, nisi imperitissimi fuissent. Adde, quod S. Hieronymus quoque ex hebraeo vertit, *sonus eorum*. Et sic etiam citavit Apostolus ad Rom. x; et congruit *sonus eorum*, cum eo quod sequitur, *verba eorum*, ubi ipsam aliis verbis repetitur. Ex quo intelligimus textum hebraicum esse corruptum vitio scriptorum, idque post S. Hieronymi tempora. Porro S. Paulus citat hunc locum ad Rom. x, probare volens praedicationem Christi ad omnes gentes pervenisse. Ex quo intelligimus per caelos exponi debere Apostolos, saltem in sensu allegorico. Et revera SS. Apostoli, ut etiam alii sancti praedicatores, rectissime comparantur caelis, quod elevati a terra per contemplationem, amplius per charitatem, splendidi per sapientiam, semper sereni per animi tranquillitatem, celerissime moti ab intelligentia per obedientiam, pleneque per instructionem, tonantes per objurgationes, fulgurantes per miracula, multa bona terris largientes, et nihil ab eis quaerentes per veram liberalitatem, purissimi ab omni sorde per vitae sanctitatem, denique habitaculum summi Regis per justitiam perfectam sint. Nam anima justae sedes est sapientiae.

5. IN SOLE POSUIT TABERNACULUM SUUM, ET IPSE TANQUAM SPONSUS PROCEDENS DE ITALIANO SUO.

Quaeritur totum caelum enarret gloriam Dei, tamen praecipue id facit pars nobilissima caeli, quae est sol. Proinde in sole, tanquam in parte totius mundi praestantissima, « Deus posuit tabernaculum suum. » Recte autem dicitur tabernaculum, non domum, quoniam in sole commoratur Deus tempore peregrinationis nostrae, quo eum videmus per se caelum creatorum; inter corporales autem creaturas sol, ut diximus, obtinet principatum. Sed cum pervenerimus ad patriam, non in tabernaculo solis Deum videbimus, sed in propria ejus domo, quae videlicet aeternitas ejus est. In hebraeo habetur: *Soli posuit tabernaculum suum*, id est, Deus posuit in caelis tabernaculum suum, constituit solem in caelo tanquam in tabernaculo. Posset quidem utrumque lectio graeca revocari ad hebraeum, si cum dicitur, *in sole*, *in sole*, illud *in sole* accipiatur pro *in sole*, id est, *in sole*, quod non est inusitatum. Tunc enim sensus esset: *In sole*, id est *in sole*, posuit tabernaculum suum id est in caelis. Sed dura est interpretatio, in sole, id est *in sole*. Quia vero non apparet in textu hebraeo ulla verborum ambiguitas, vel obscuritas, et tamen certum est Septuaginta Interpretes, viros doctissimos, non potuisse reddere id quod reddiderunt, si legissent verba, quae in hebraeis codicibus habentur, cogitur dicere eos aliter legisse. Utraque sententia vera est, Deum videlicet in sole posuisse tabernaculum suum, et soli posuisse tabernaculum in caelis. Probat autem Prophetam Deum in sole posuisse tabernaculum suum tanquam in excellentissima creatura tribu rationibus, quarum prima ducitur a pulchritudine, atera a robore, tertia a beneficentia. « Et ipse, inquit, tanquam sponsus procedens de thalamo suo. » Haec est ratio ducta a pulchritudine: ipse, inquit, decorus, nitidus, ornatus exoritur, tanquam si sponsus aliquis esset. qui de thalamo nuptial procederet; et vere nihil pulchrius et lucidius sole inter omnia corpora reperitur.

6. EXULTAVIT UT GIGAS AD CURRENDAM VIAM, SUMMO CAELO EGRESSO EJUS.

7. ET OCCURSUS EJUS USQUE AD SUMMUM EJUS, NEC EST QUI SE ABSCONDAT A CALORE EJUS.

Altera ratio ducitur a robore et viribus, quod sine fatigatione, summa celeritate decurrat viam prope immensurabilem. « Exultavit ut gigas, » vel ut *fortis et robustus* (ut ad verbum in hebraeo legitur *בנכח*), « ad currendam viam. » Exultatio alacritatem significat, quam habere solet, qui sine labore, imo cum voluptate aliquid faciat. Itaque significatur hoc loco solem immensum caeli spatium, velocissimo cursu, sine ulla fatigatione, vel labore peragere. « A summo caelo egressio ejus, et occurus ejus usque ad summum ejus. » Per summum caelum Oriens designatur. Non enim hoc loco per summum intelligitur altum, sed extremum, ut verbum hebraicum *קצו* *kets*, et graecum *ἀκρος* significat. Dicitur autem extremum, ubi res incipit, et ubi desinit. Incipit autem caelum ab Oriente, quia inde surgit ejus motus, et ibidem etiam desinit. Sensus igitur est, solem exoriri ab Oriente, et per Occidentem totum caeli ambitu decursu, ad Orientem reverti. Parum refert quod in hebraeo et graeco habetur in futuro *exultabit*, ubi nos habemus *exultavit*. Nam tempus futurum saepe accipitur pro praeterito. Itaque S. Hieronymus vertit ex hebraeo, *exultavit*; et sic etiam legitur in Commentario tam ipse quam S. Augustinus. « Nec est qui se abscondat a calore ejus. » Haec est postrema ratio ducta ab utilitate quam capiunt omnia inferiora a sole, siquidem illa fovet sol omnia calore suo vivifico, ut dici possit communis quidam parens omnium rerum, quae nascuntur in terra et in mari. Et ea causa est, cur sol tam assidue et tam sollicito totum orbem circumat et visitet, ut res nulla se abscondat, id est, excludatur a participatione tam insignis beneficii.

8. LEX DOMINI IMMACULATA CONVERTENS ANIMAS: TESTIMONIUM DOMINI FIDELI, SAPIENTIAM PRESTANS PARVULIS.

Applicat nunc Prophetam comparationem, quasi dicat: Pulchrum est caelum, pulcherrimum sol, sed lex Domini multo pulchrior; lucidum caelum, lucidissimum sol, sed lex Domini multo lucidior; utile caelum hominibus, utilissimum sol, sed lex Domini multo utilior. Ponit autem ordine sex encomia legis divinae. Primum est: « Lex Domini immaculata convertens animas, » id est, lex Domini pulcherrima est, utpote sine ulla ma-

